

چەند سەرنج و پێشنیاریك لە سەر پرۆژەى دەستوورى ھەرێمى كوردستان - عێراق

مائىپەرۆەر و روژنامەنووس / مەھمەدى مەشىر
Muhammad_mushir@yahoo.com

دەستوور دۆکیومەنتىكى ياسایی ھەرە گرنگە كە لە ساھەیدا سیستەمى ياسایی ولات و جوڑى سیستەمى سیاسى دەولەت و دەسلالت و قەلەمروى ھەرسى لایەنى بنەرەتى (ياسادانان، جیپەجێکردن، دادوهرى) لە ولاتدا دەسنیشان دەكاو نایندەى ياسایی و سیاسى ولاتى پێوھەندە و پارسەنگى ماف و ئەرك و نازادىبەكەنى نێوان دەسلالت و ھارولاتیان رادەگرى و رێكیاندەخات، بۆیە لە گەلى ولاتدا پێى دەئین ياسای بنچینەبى (عێراق 1925، كۆمارى ئىسلامى ئێران) یان ياسای داىك (توركیا). ھەر لەبەر ئەمەش بەر لە پەسندكردنى یەكجارەكى پێویستە زۆر بە وردى و ھەمەلایەنە بخریتە بەر باس و لیتۆژینەو تا لە ئاكامدا ياسایەكى پوختى لیتۆژینەبەرھەم كە لە ساھەیدا ھەرچى زۆرتى كیشەكانى ھەرێمى كوردستان - عێراق لە ھەردوو لایەنى ياسایی و سیاسىیەوچارەسەربكریت و دەقەكانى ھێندە روژەن و ورد بن بە جوڑى لە داھاتوودا رێگریت لە بەردەم ھەرچۆرە دەستبەردان و پێشیلکاری و قورخكردنىك و سنوورى دەسلالتەكان بە وردى دیاربكات و، ھاوكات پەيوەندى ھەرێمى فیدرالى كوردستان - عێراق بە حكومەتى فیدرالى لە عێراق لە سەر بنەمايەكى توكمە ئۆرگانیزە بكات.

بە درێژایى مێژووى خوى گەلى كوردستان بە تێكراى پێكھاتە نەتەوہى و ئایىنبەكەنىبە ھەرگیز لە دۆخىكى وەكو ئەمرودا نەبوو كە بتوانى دەستوورێك بۆ رێكخستنى بوارە جیاجیاكانى كۆمەلگاكەى داپێژى. بەلكو ھەمیشە سەركوت و ستەملىكراو بوو و تەنانەت لە سادەترین مافە رەواكانى خوى بێبەشكراو چ جاي ئەوێ كە بتوانى پرۆژەى دەستوورێك بۆ ژيانى ئیستا و نایندەى داپێژى، بۆیە دارشتنى پرۆژەى دەستوورى ھەرێمى كوردستان لەم قوتاغە مێژوویىدا بايەخ و گرنگىكى لە رادەبەدەرى ھەبە لە سەرچەم بوارو ناستەكانى ژياندا.

ھەلبەتە دارشتنى پرۆژەبەكى ياسایی ئاوا مەزن لە لایەن ياساناس و پەسپۆزانى بوارى ياسای دەستوورى لە ھەرێمى كوردستاندا كاریكى سادەو سانا نییە و ھەول و كوششى زۆرى گەرەكە بە تايبەت ئەگەر یەكەمین ئەزمونیش بێت لە كوردستاندا، بۆیە زۆر ئاسایی سەرەتا دەستخوشیيان لێكەین ئەگەرچى پرۆژەكە كەموكورتى و كەلەبەرىشى تێدا بێت، ئەمە لە لایەك لە لایەكى دیکەدا نایبەت ئەو ھەموو فەرمۆش بەكەین كە دارشتنى دەستوور لە ساھەى ھەلومەرجىكى سیاسى زۆر ھەستیاردايەو كەم تا زۆر كاریگەرى ئەو ھەلومەرجە سیاسىیە بەسەرەو دەبێت، بۆیە پێویستە ھەموو لایەك بە ئەركى لە پێش و نیشتمانى خوى بزانیبەت تاكو پرۆژەى دەستوورەكە بە رەخنەو پێشنىازى بەجى لە كەموكورتییەكانى پاكبكاتەو و دلسۆزانە تیبكۆشى بۆ دەولەمەندكردنى بە جوڑىك سەرچەم ماف و نازادىبەكەنى تێدا بێتەدى و ھىچ پێكھاتەبەكى نەتەوہى و ئایىنى لە گەلى كوردستاندا خوى بە پەراویزكراو نەزانى و، ھەموو لایەك دوور لە گۆشەنىگای بەرژەوہندى تايبەت و خو بەباشترزانیبەو بزوانىتە بەرژەوہندە بالاكانى گەلى ھەرێم و دوور لە دەمارگى نەتەوایەتى و ئایىنبەو پرۆژەى دەستوورەكە بە پێزتر و پوختربكەن تا لە نایندەدا تێكراى پێكھاتە جیاجیاكانى گەلى كوردستان بە نارامى و ئاسایشىكى زیاترەو ژيانىكى ئاسوودەى برايانەو ئاشتیانە بێنەسەر و بنەماكانى پێكەوہژيانى ئاشتیانەو یەكسانى و دادپەرۆرى كۆمەلایەتى و دیموكراسى سەقامگېرتربكەن لە كوردستانىكى نازاد و فیدرالدا.

سەرنج و پێشنیازەكان

(1)

ماددهی 83 و ماددهی 102، که یه که میان په یوه سته به سویندی نه ندامی په رله مان و دوو میشیان به سویندی سه روکی هه ریم، پینشیا رده که م به م شیوی خواره و دابروژینه وه:

ماددهی 83 : نه ندامی په رله مان بهر له ده سته کاربونی، ثم سوینده یاسایی خواره ده خوات.
"سویند به خوی گه وره ده خو م که به رزه وندی گدل و **خاکی** کوردستان و شکومه ندی و ماف و نازادیه کانی هاوولاتیانی بیساریم و نه کی نه ندامیتی به راستگویی و دلسوژییه وه به جیبه گه یه م."

ماددهی 102: "سویند ده خو م به خوی گه وره پاریزگاری له **خاک** و ماف و ده سکه و ته کان و یه کیتی و به رزه وندی **پینکاته جیاوازه کانی** گه لی هه ریمی کوردستان بکه م و راستگوییانه و دلسوژانه نه رکه کام"
هوی ثم پینشیا رده له مهر هه روو ماددهی له سه ره وه ناماژه پیندراو ده گه ریتته وه بو:

یه که م : کیشه ی ره وای گه لی کوردستان به ته نه ا کیشه ی مروقه کانی نییه به لکو له هه مان کاتدا کیشه ی خاکی شه که له ماددهی 140 ده ستوری هه می شه یی عیراقی فیدرالیشدا ناماژه ی پیدراوه ، بو یه ناکری له سویندی ده ستوری نه ندامانی په رله مان و سه روکی هه ریمدا ووشه ی **خاک** لاپریت که چی له سویندی سه روک و نه ندامانی نه نجومه نی وه زیراندا هه بیته هه ره کو له ماددهی (110) دا ها تووه ، چونکه نه مه ناراسته خو وینای نه وه له لای خه لکی کوردستان دروست ده کات (به تاییه تیش که روک و نه و ناوچانه ی که له (ماددهی 2 / یه که م) ی خودی ده ستوری هه ریمی کوردستاندا ناماژه ی پینکراه) ، که دیاره چیت کیشه که کیشه ی نه ندام په رله مان و سه روکی هه ریم نییه به لکو به ته نه ا کیشه ی سه روک و نه ندامانی نه نجومه نی وه زیرانه که نه مه ش پیموانییه وایی چونکه کیشه که له راستیدا هی هه موانه .

دووو : جهخت نه کرده وه له دوو سوینده ده ستورییه دا له سه روک ووشه ی **خاک**، درزیک له ده ستوره که دروست ده کات که له ناینده یه کی نریکدا لایه نه شو قینی و تونده وه کانی نه ته وه ی سه رده ست له عیراقی فیدرالدا ده توان بیقوژنه وه له دژی خو ماندا به کاری به پیننه وه چونکه بو خو مان له ده ستوردا ومان گوتوه یان ومان نووسیوه!!

سییه م: زیاد کردنی برگی (**پینکاته جیاوازه کان**) له سویندی ده ستوری سه روکی هه ریم متمانی زیاتر ده به خشیته پینکاته نه ته وه یی و ثانییه جیاوازه کانی گه لی کوردستان، که نه مه ش له داها توودا گه لی کوردستان له زور کیشه و گرفت زرگاره کات .

(2)

سه رباری کوملینک لایه نی باشی پروژه ی ده ستوره که رهنگه سه رنجراکیشترین ماده تیندا ، ماددهی (104) بیت که تیایدا ده سه لاته کانی پوستی سه روکی هه ریم به تیروته سه لی باس ده کات - جگه له وهی که به پیتی ماددهی (99) سه روکی هه ریم له لووتکه ی ده سه لاتی جیبه جیکردن دایه و پوستی سه روکی وه زیران بوته پوستیکی کارگیژی زیاتر له وهی پوستیکی سیادی بیت - بو یه ماددهی (104) پیوست به هه لوه سته یه کی جیدی و چوپرده کات له بهر فراوانی نه و ده سه لاته نی به پوستی سه روکی هه ریم دراوون به پیی نه ماددهیه سیسته می حوکمرانی سیاسی له ولاندا جوژیکه له سیسته می ناوه ندی نه ک په رله مانی ، که تیندا زوژبه ی ده سه لاته کان له دهستی تاکه که سیته کدایه که ته ویش سه روکی هه ریمه ، به مه ش هه روو ده سه لاتی (یاسادانان- په رله مان- و داده ری) ده بنه دوو ناری بیناوه روک و روئیکه نه وتویان نامینتی که شایانی باس بیت جگه له هه ندی تاییه تمه ندی که ده که ویتته خانه ی یارمه تیده رو ناسانکاری بو سه روکی هه ریم و سوکرده وه ی به شیک له نه رکه زوژه کانی نه و، به مه ش ماددهی (104) راسته خو ماددهی یه که می ده ستوره که ئیفلیح ده کات که تیندا ناماژه به وه ده کات که هه ریمی کوردستان ، هه ریمیکه فیدرال له ده ولته تی عیراقی فیدرالدا ، که سیسته مه سیاسییه که ی پشت ده به سته ی به بنه مای.... **لینک جیاکردنه وهی ده سه لاته کان** ، چونکه یه کینک له خه سلته به باشه کانی پرانسیپی **لینک جیاکردنه وهی ده سه لاته کان** نه وه یه که ده سه لاته له نیوان هه ریم ده سه لاته سه ره کیه که (**یاسادانان ، جیبه جیکردن ، داده ری**) به پیی تاییه تمه ندی تیان دابه شه کار لینا گه ری هه موو ده سه لاته کان له دهستی لایه نیکیان چریته وه ، به واتایه کی تر سنوو بو ده سه لاتی هه ریه ک له و سی ده سه لاته داده نیته . چریونه وه ی ده سه لاته کان له دهستی پوستی سه روکی هه ریم ریک پیچه وانده ی پرانسیپی **لینک جیاکردنه وهی ده سه لاته کان** . به پیی ماددهی 104 سی خالی زور گرنگ هه ن که پیوسته ناماژه یان بو بکریت :

یه گهم: سهروکی ههریم دهتوانی پروژهی یاساو بریاره کان پیشنیار بکات و مهروسوم و بریار دهر بکات که هیزی یاسایان هدی، به مهش کاریک ده کات که له سنووری دهسه لاته کانی یاسادانان نه که دهسه لاتی جیبه جیکردن.

دووم: ههر یاساو بریاریک له پهرله مان (دهسه لاتی یاسادانان) دهر بیجت سهروکی ههریم دهتوانی تواج له ههمویان یان له هندیکیان بدات، لیژهدا سهروک جیکه ی پهرله مان دهگریتته وه ئهی پهرله مان له و ناوه دا چ کاره یه؟ سییه م: سهروکی ههریم دهتوانی دادوهران و سهروک و نه دمانی داواکاری گشتی داچه زینیت، نه مهش کاریکه له چوارچیوهی تاییه تمندییه کانی دهسه لاتی دادوهری نه وه کو سهروکی ههریم.

به خشینی نه وه دهسه لاتانهی که له سنووری دهسه لاتی جیبه جیکردندا نین به سهروکی ههریم، ههره وه کو له سهروه ودا نامازم پیکرد، سهرباری کوته لای دهسه لاتی دیکه له پوسته که ی خویدا، پیشینلکردنیکی روون و ناشکرای پرانسیپی لیکجیاکردنه وهی دهسه لاته کانه و هاوکات دهستیوهردانه له کاروباری ههر دوو دهسه لاتی یاسادانان و دادوهری. که نه مهش له ناکامدا کیشی دهستووری له نیوان ههر سی دهسه لاتی سهروکی دروست ده کات بویه پیشنیاز ده کهم به ووردی چاره سهربیکریت، چونکه لیژهدا مه به ست ناینددی نه ته وه یه که نه وه کو که سایه تی نه وه که سهی پوستی سهروکی ههریم دهگریتته ده ست. شایانی باسه (مونتسیکیو، 1689 - 1755) که به کینک له دامه زینهرانی پرانسیپی لیکجیاکردنه وهی دهسه لاته کان و هاوکات به یه کینک له دانه رانی بنه ما سیاسییه گشتییه کانی کوته لگا دیموکراسییه تازه کان نه زمارده کریت له مباره یه وه ده لیت:

"ههر که سیک دهسه لاتی هه بیجت دوورنییه به خرابی به کار بیته بیجت و له سنووری خوی دهر بیجت تا کو شتیک ده بیته یه وه رایبگریت (... پیتویسته میکانیزمیک دابنریت دهسه لات و الیپکات له به رامبه ر دهسه لاتدا رابوستیت".

(3)

له مادهی (93) به ندی چواره م، که تاییه ته به دهسه لاته کانی پهرله مان ده لای: "لادانی سهروکی ههریم یان جیکه که ی، به زوینیه ره های دهنگی نه دمانی پهرله مان. نه ویش دوی خه تابار کردنی له لایه ن دادگای دهستووری کوردستانه وه، له یه کینک له م حاله تانهی خواره وه:

1/ کارکردن به پیچه وانهی دهستووری کوردستانه وه

ب/ پیشینلکردنی دهستور

ج/ ناپاکی (خیانه تی) گه وه

سه باره ت به ماده یه پیشنیارده کهم یه که م: له روی زمانه وه ووردتر بنووسریتته وه به م شیه یه ی خواره "لادانی سهروکی ههریم یان جیکه که ی، نه ویش دوی خه تابار کردنیان له لایه ن". چونکه ووشه ی خه تابار کردنی له دهقی ماده ده که دا بو که سی دووه می تا که دهگریتته وه که چی ماده ده که باس له دوو که س ده کات.

دووم: سهروکی ههریم نه وه ههموو دهسه لاته ی هه بیجت چ دهسه لاتییک دهتوانیت به یه کینک له و تو مه تانه خه تاباری بکات و نه گهر ده چوو خه تاباره چ دهسه لاتییک دهتوانی لاییدات؟

راسته نامازه به وه کراوه که دادگای دهستووری کوردستان نه وه لایه نه یه که دهتوانی سهروکی ههریم خه تابار بکات، به لایم له لایه نی عمه لییه وه دادوهره کان له لایه ن خودی سهروکی ههریمه وه داده مه زین و (به ندی نوژده هم/ مادهی 104) سویندی دهستووریش ههر له به رامبه ر سهروکدا ده خون (مادهی 136) که واته کاریگه ری و سامی سهروکیان زور به سهروه یه بویه زور ناسته مه بتوان سهروک خه تابار بکه ن نه مه له لایه ن، له لایه کی دیکه دا پهرله مانیک که پروژهی یاسا و بریاره کانی له لایه ن سهروکه وه توانیان لییدری چون دهتوانی سهروک لاییدات و زوینیه ره های دهنگی نه دمانی پهرله مان به ده ست به بیته یه ت؟ که نه مه شیان:

1/ مه رجداره به پیش مه رجی خه تابار کردن

2/ پوستی سهروکایه تی به ر نه وه لایه نه ده که ویت که دهنگیک زوری هدی له پهرله ماندا که نه مهش دهنگدان له پیناری لادانی سهروک زورسه ختتر ده کات.

(4)

له ماددهی (107) بهندی دووم ، مایه‌ی سهرنج و لیووردبوونه‌وی زۆره چونکه تهویش ههر په‌په‌سته به ده‌سه‌لات وشکو‌مه‌ندی سه‌روکی ههریم ، که ده‌لی : " ته‌گه‌ر پایه‌ی سه‌روکی ههریمی کوردستان چۆل بو سه‌روکی په‌رله‌مان ته‌رک و فه‌رمانه‌کانی ده‌بینی تا سه‌روکیکی نوی به هه‌مان شیوه‌ی له‌م ده‌ستورده‌ا هاتوه ، هه‌لده‌بژێردیت ". که‌چی به‌ پێی به‌ندی سییه‌می هه‌مان مادده له‌ کاتی ئاماده‌نه‌بوونی سه‌روکی ههریم یان وه‌رگرتنی یشو جیگره‌که‌ی ته‌رکه‌کانی به‌ جێده‌نیته . به‌ ووردبوونه‌وه له‌م دوو به‌نده و به‌راوورد کردنه‌وه‌یان ده‌گه‌ینه‌ ته‌و به‌ره‌نجامانه‌ی خواره‌وه :

یه‌که‌م : له‌ کاتی چۆل بوونی جیگه‌ی سه‌روک ، جیگره‌که‌ی هیچ روئیکه‌ی نییه .

دووم : له‌ به‌ندی سییه‌میشدا جیگره‌که‌ی ته‌نها ده‌توانیت ته‌رکه‌کانی سه‌روک جیبه‌جیبات نه‌ک فه‌رمانه‌کانی .

ئه‌مه له‌ ده‌ره‌نجامدا شیوه‌یه‌ک له‌ نه‌بوونی متمانه له‌ نیوان سه‌روکی ههریم و جیگره‌که‌ی دروستده‌کات جوړیک له‌ مه‌ترسی به‌و دوو به‌نده‌وه دیا‌ره چونکه جیگری سه‌روکی ههریم له‌ هه‌مان کاتدا جیگریه‌تی له‌ پو‌ستی فه‌رمانه‌ی گشتی هه‌زی پێشمه‌رگه (به‌ندی دووم/مادده‌ی 99) ته‌گه‌ینا بو ده‌بی سه‌روکی په‌رله‌مان ته‌رک و فه‌رمانه‌کانی سه‌روکی ههریم جیبه‌جیبات له‌ کاتی‌کدا شوپنه‌که‌ی چۆله تا جیگری سه‌روکی ههریم هه‌بیت . بو چاره‌سه‌رکردنی ئه‌م کیشه ده‌ستوریه‌ پێشنیاره‌که‌م هه‌ردوو پو‌ستی سه‌روکی ههریم و جیگره‌که‌ی به‌ هه‌ل‌بژاردن بیت ته‌و کاته له‌ نیوان رکابه‌رانی ته‌و پو‌سته‌دا به‌ پێی رێژه‌ی ده‌نگه‌کان سه‌روک و جیگره‌که‌ی دیو‌کراسیانه هه‌ل‌ده‌بژێردین و له‌ کاتی چۆلبوونی شوینی سه‌روک جیگره‌که‌ی ده‌توانی ته‌واوی کاره‌کانی جیبه‌جیبات به‌ راوێژو گه‌رانه‌وه بو په‌رله‌مانی کوردستان تا سه‌روکیکی نوی هه‌ل‌ده‌بژێردیته‌وه .

(5)

له‌ به‌ندی یه‌که‌می مادده‌ی (159) دا هاتوه‌ که : " سه‌روکی ههریم و ته‌نجومه‌نی وه‌زیران پێکه‌وه یان نیوه‌ی ته‌ندامانی په‌رله‌مان بو‌یان هه‌یه پێشنیازی هه‌موارکردن له‌م ده‌ستورده‌ا بکه‌ن به‌ مه‌رجیک هه‌موارکردنه‌که ده‌ست له‌ سیسته‌می کو‌ماری ، په‌رله‌مانی ، دیوکراتی ههریم و یه‌کیته‌ی خاکی ههریم نه‌دات "

له‌م مادده‌یه‌دا لێله‌یه‌کی زمانه‌وانی هه‌یه له‌ رسته‌ی " سه‌روکی ههریم و ته‌نجومه‌نی وه‌زیران پێکه‌وه..... " ، که له‌رووی زمانه‌وه پێی ده‌گوتری **لێله‌ی رێزمانی** به‌ جوړی رسته‌یه‌ک زیاتر له‌ خویندنه‌وه‌یه‌ک یان راقه‌کردنیک له‌ خو‌وه ده‌گرت له‌به‌ر ته‌مه ئه‌م رسته‌یه‌ی سه‌ره‌وه ده‌کرێ به‌و دوو شیوه‌یه‌ی خواره‌وه بخوینددریته‌وه :

1/ سه‌روکی ههریم + سه‌روکی ته‌نجومه‌نی وه‌زیران پێکه‌وه

2/ سه‌روکی ههریم + ته‌نجومه‌نی وه‌زیران پێکه‌وه.....

بو‌یه پێشنیاره‌که‌م رسته‌که له‌و **لێله‌ی رێزمانیه** ده‌ربازبکریته‌ به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه چونکه ناکرێ ده‌قیکی قانونی زیاتر له‌ خویندنه‌وه‌یه‌ک هه‌ل‌بگری :

"هه‌ردوو سه‌روکی ههریم و ته‌نجومه‌نی وه‌زیران پێکه‌وه..." ته‌گه‌ر ته‌وه مه‌به‌ست بیت یان " سه‌روکی ههریم له‌ گه‌ل ته‌نجومه‌نی وه‌زیران پێکه‌وه..... " چونکه له‌ رسته‌ی یه‌که‌مدا پێشنیازه‌که‌ هی دوو که‌سه به‌لام له‌ رسته‌ی دووه‌مدا پێشنیازه‌که‌ هی کو‌مه‌لێک که‌سه و ره‌نگه به‌ ئاسانی پێشنیازه‌که‌ به‌رز نه‌کریته‌وه یان هه‌ر سه‌رنه‌گرت .

(6)

له‌ مادده‌ی (8) دا ، ئاماژه‌ به‌وه ده‌کات که‌ گه‌لی کوردستان – عیراق مافی دیارکردن و بریاردانی چاره‌نوسی خوی هه‌یه و..... یه‌که‌گرتنی نازادانه‌ی له‌ گه‌ل عیراقدا به‌ گه‌ل و خا‌ک و سه‌روه‌ی هه‌ل‌بژاردوووه..... بو‌ی هه‌یه چاو بگێریته‌وه به‌م هه‌ل‌بژاردنه‌ی ، بو‌ دیارکردنی پاشه‌روژو پێگه‌ی سیاسی خوی له‌م بارانه‌ی خواره‌وه..... تا‌د .

سه‌باره‌ت به‌و مادده‌یه‌ پێشنیازه‌که‌م که‌ به‌ندی سییه‌م به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه زیادبکریته :

سییه‌م : هه‌ر کاتی‌ک زۆزینه‌ی خه‌لکی ههریمی فیدرا‌لی کوردستان – عیراق دا‌وای کرد ریفاندۆمیک بکات بو ئه‌م مه‌به‌سته .

چهند پیشنیازیکی تایبەت دەخەمەرۆو سەبارەت بە زیادکردنی هەندێ بەند لە پینناو دەوڵەمەندکردنی پرۆژەی دەستوورە کە بەر لەوێ بدرێتە دەنگدانی یە کجاره کی ، کە بریتین لە مانە ی خوارووه:

یە کەم : ماددە یە کە یان بەندێک زیاد بکریت کە تیایدا ئاماژە یە کی روون بەو بەکات کە ئەگەر هاتوو دەستووری کوردستان بەم شیۆه یە کە هە یە لە لایەن خە لکی کوردستانه وه په سند نه کرا چ رێوشوینیکی یاسای دەگیرێتە بەر و لە چ ماوه یە کدا رێوشوینه کان ئەنجام دەدرین تا جاریکی دیکه بگریته وه دەنگدان .

دووهم: لە بواری مافە ئابووری و کۆمە لایەتی و رۆشن بیریە کاندایا پیشنیاردە کەم بەندێک یان ماددە یە کە زیاد بکریت کە تیادا جەخت لە سەر کردنە وه و دا بین کردنی دایە ننگه و شوینی حە وانە وه ی ساوا یان و بنکە ی تە ندروستی بەکاتە وه لە شوینه کانی کارو فەرمانگه و دامە زراوه حکومیە کان و ناحکومیە کان.

سێ یەم : ماددە یە کە یان بەندێک هە ییت لە دەستوورە کە دا جەخت لە سەر کردنە وه ی بنکە ی تە ندروستی بە خۆزایی بەکاتە وه لە نیو خودی بنکە کانی فێر بوون لە سەر جەم قوتاخە کانی خۆیندندا (بە تایبە تیش لە هەردوو قوتاخە سەر تایی و ناو نەیدا) ، چونکە مروژ لە تە مە نیکی ناسکدایە و پێویستی بە چاودێری پزیشکی چروپرو لە نزیکه وه هە یە بو ئە وه ی نە وه یە کی تە ندروست بو تاینده بیته کایه وه .

چوارەم: سە بارە ت بە مافە ئابووریە کانی کریکاران پیشنیاز دە کە م ماددە یە کە هە ییت بەم شیۆه یە ی خوارووه :
 "1/ کریکار پێویستە لە لایەن خاوەن کاره وه لە هەردوو کەرتی تیکه لاو و تایبە تدا یان لە گە ل کۆمپانیا بیانییە کاندایا بیمە ی کۆمە لایەتی بکریت هەر خاوەن کار تیکیش بە بی بیمه کریکار لە لای خوی بجاته سەر کار سزای یاسایی بدریت، لە کاتی پێکانیشیدا لە کاتی کار کردنیدا پێویستە خاوەنکار تە وا ی خە رجییە کانی چاره سەر کردنی بگریته ئە ستو ئە گەر هاتوو هوی پێکانە کە ی خودی کریکاره کە نە بوو کە بە ئە نقه ست وایکرد بی ، لە کاتی کیشدا ئە گەر دەرە نجامی پێکان بوو مروقیکی پە ککە وتە یان کە مئە ندام ئە وا خاوەنکار پابە ندییە ت بە دا بین کردنی ناردنە دەر وه ی بە مە بە ستی چاره سەر کردنی ئە گەر لە نیو ولاتدا چاره سەری نە بوو ، ئە گەر لە دەر وه ی ولاتیشدا چاره سەری نە بوو ئە وا خاوەنکار دوا ی برینە وه ی مووچە پیشو هخت کری سالیکی وه ک قەرە بوو بداتی .

2/ حکومە تی هەر ییم گریبە ست لە گە ل هەر کۆمپانیا یە کی بیانی بەکات لە خودی گریبە ستی کاره کە دا خالیک هە ییت جەخت لە سەر بە کاره ی تانی دەستی کاری نیو خوی کوردستان بەکاتە وه بە هە مان ئە و کێ یە ی بە کریکاری بیانی هاویشە دەدریت و کۆمپانیا بە بی ناگاداری حکومە تی هەر ییم نە توانی یە کلایە نه کریکار لە سەر کاره کە ی لادات.